

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-677-5-7>

**HUMAN RIGHTS AND SECURITY OF THE STATE
IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION OF UKRAINE
TO THE EUROPEAN UNION**

**ПРАВА ЛЮДИНИ ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Vasetsky V. Yu.

*Candidate of Law,
Research Fellow,
V.M. Koretsky Institute of State and
Law of the National Academy of
Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Васецький В. Ю.

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник,
Інститут держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

В зв'язку з війною, яку розв'язала рф проти України у 2022р., актуальним є питання інтеграції України в Європейський Союз. На цьому шляху правова наука відіграє одну з ключових ролей, перш за все в напрямі адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Актуальним у прагненні досягти європейських стандартів є питання реформування правової системи України. Відповідні події відбуваються у часи, коли світ зазнає величезних змін, має місце відхід від попередніх досягнень, але коли світ ще не уявив свого сучасного положення і у загальному розумінні не може з певною достовірністю прогнозувати майбутнє становище. З цих позицій доцільним уявляється дослідження місця і ролі прав людини, які займають центральне місце у принципах права ЄС.

Сучасні виклики, що стосуються необхідності поєднання дотримання принципів демократії, у тому числі прав людини, і необхідності поєднання їх з питаннями безпеки і протидії проявам авторитаризму, потребують новітніх підходів, відповідного аналізу особливостей проблеми правореалізації в області забезпечення прав і свобод людини та безпеки держави.

Важливими спрямуваннями, пов'язаними з правами людини, є принципи права. Як відомо, вони відіграють фундаментальну роль для будь-якої демократичної держави, адже принципи сприяють правовому регулюванню та формують основу правової системи. Забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини, а також відновлення порушених прав і на національному рівні, і на міжнародному розпочинається саме із осягнення проблеми поваги до честі і гідності людини, а отже, і

забезпечення як на національному, так і на міжнародному рівнях принципу поваги до прав людини як основоположного принципу міжнародного права та центробіжного принципу загальної доктрини права. При цьому практичну значущість має реалізація принципів права, окремого вивчення потребує вектор, пов'язаний з реалізацією стандартів права [1, с. 20-21].

Сфера прав людини складає ціннісну основу, на якій сьогодні базується правова система ЄС. Процес наближення до сучасної Європи активно проявився вже після здобуття Україною незалежності і найбільш рельєфно виявився при підписанні Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, яка була ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 [2]. Угода про асоціацію визначила принципи політичної та економічної інтеграції та стала орієнтиром системних реформ в Україні. Вона дала поштовх до повноцінної інтеграції України до ЄС та визначила основний шлях подальшого розвитку України [3].

Безпосереднім стимулом отримання Україною статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу стала повномасштабна агресія РФ проти України 24 лютого 2022 р. Вже на п'ятий день після вторгнення РФ Україна подала заявку на членство в ЄС і 23 червня 2022 р. набула цього статусу. З отриманням статусу країни-кандидата Україна засвідчила, що вона поважає цінності ЄС. Про це йдеться у вимогах, що містяться у ст. 49 Договору про Європейський Союз, згідно з якою будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені в ст. 2 Договору, та віддана їх поширенню, може подати заявку на набуття членства у Союзі [4].

У ст. 2 цього Договору проголошено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини. У ст. 6 Договору конкретизовано положення про права людини, де зазначено, що Союз визнає права, свободи та принципи, закладені в Хартії основоположних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р. зі змінами, внесеними у Страсбурзі 12 грудня 2007 р.

У ст. 3 Договору про Європейський Союз у своїх відносинах зі світом Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян. Союз підтримує мир, безпеку та сталий розвиток планети, солідарність та взаємну повагу народів, вільну справедливую торгівлю, викорінення бідності та захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворе дотримання й розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів Статуту ООН. З точки зору сучасних викликів для України суттєвим є посилення на відданість положенням Гельсінського заключного акта Ради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, Паризької хартії для нової Європи 1990 року,

Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), заключних документів Мадридської та Віденської конференцій відповідно 1991 та 1992 років.

Суттєвим з точки зору ефективності забезпечення прав людини є рішення Суду ЄС, що будь-які заходи, ухвалені в межах ЄС, не будуть дійсними, якщо вони суперечать Європейській конвенції захисту прав людини і основних свобод 1950 р. Тобто, незважаючи на те, що формально Конвенція не є складовою права ЄС, її положення за рішенням Суду ЄС повинні виконуватися. Конвенція займає одне з центральних місць серед документів, ухвалених Радою Європи.

Особливе значення в праві ЄС має Хартія основних прав Європейського Союзу, у якій закріплюються головні політичні, соціальні та економічні права громадян Європейського Союзу. Хартія після набуття чинності Лісабонського договору в 2009 році має таку ж юридичну силу, як і Договори Європейського Союзу. Дія Хартії поширюється на органи ЄС та на національні органи влади, при застосуванні ними права ЄС [5].

Треба зазначити, що вже на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС про визнання та пряму дію норм права ЄС судові органи України почали застосовувати положення Хартії основних прав ЄС. В. Устименко наводить приклади рішень КСУ, в яких в обґрунтуванні позиції Суду здійснено посилання на норми Хартії основоположних прав ЄС як акта первинного права ЄС (рішення Конституційного Суду України від 22.03.2023 № 3-р(П)/2023) [6, с. 129].

Приєднання України до союзу європейських держав одночасно може мати і суттєву безпекову перспективу як для нашої держави, так і в напрямі вкладу України у загальну безпеку континенту. Суттєвою обставиною, на нашу думку, є те, що безпекові питання в Європейському Союзі ставляться у відповідність до захисту цінностей ЄС, до захисту загальних надбань людства. Враховуючі сучасні умови і обставини, які склалися у світі і, зокрема, у Європі у зв'язку з агресією РФ проти України, з достатньою впевненістю можна передбачати певне удосконалення підходів ЄС в забезпеченні безпекових питань.

У підсумку зазначимо, що на шляху приєднання України до ЄС у сучасних умовах агресії РФ, змін правового ландшафту у світі, актуальним постає питання, яким чином приєднання до ЄС допоможе Україні подолати ворога та які елементи гарантії безпеки забезпечує членство у Європейському Союзі. У загальному сенсі питання безпеки з урахуванням агресивної політики РФ зараз є актуальним і для всього європейського співтовариства. Приєднання України до ЄС має перспективи не тільки отримання допомоги європейських країн, а й стимулює процеси демократизації політичної системи, забезпечення

верховенства права, дотримання європейських цінностей в області прав людини. Такі зміни, крім того, сприяють досягненню балансу між безпекою держави і забезпеченням прав і свобод людини.

Література:

1. Оніщенко Н. М. Реалізація права в контексті його норм, принципів і стандартів: широкий і вузький підходи. *Альманах права. Феномен реалізації права в контексті сучасного наукового дискурсу*. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2025. Вип. 16. С. 17-23. DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-17-23.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Верховна Рада України*. Документ 984_011. Редакція від 14.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (Дата звернення: 27.03.2026).

3. Кузьо М., Хорольський Р., Черніков Д. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. Київ, 2015. 36 с.

4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. *Верховна Рада України*. Документ 994_b06. Редакція від 30.03.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text. (Дата звернення: 27.03.2026).

5. Хартія основних прав Європейського Союзу. *Європейське право*. 2013. № 1-2. С. 294–304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpr_2013_1-2_25. (Дата звернення: 27.03.2026).

6. Устименко В.А. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія. Державна установа «ІЕПД імені В.К. Макутова НАН України». Київ: Академперіодика, 2025. 452 с. DOI: <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.534.452>.